

Kraków, 10.07.2024 r.

Dr hab. Joanna Dyduch prof. UJ
Wydział Studiów Międzynarodowych i Politycznych
Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

Recenzja w postępowaniu habilitacyjnym
dr Olgi Barbasiewicz

1. Podstawa wykonania recenzji (*przedstawienie informacji o obowiązujących przepisach prawa na dzień wszczęcia postępowania habilitacyjnego, w tym obowiązujących kryteriach oceny*)

Niniejsza ocena została sporządzona w związku z decyzją Rady Naukowej Instytutu Nauk Społecznych Uniwersytetu SWPS, o powołaniu mnie na recenzentkę w postępowaniu o nadanie dr Oldze Barbasiewicz stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce i administracji. Postępowanie habilitacyjne dr Olgi Barbasiewicz toczy się na podstawie ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, z dnia 20 lipca 2018 r. Zatem niniejsza recenzja została sporządzona w oparciu o ocenę dorobku osiągnięcia naukowego zgodnie z zapisami wyżej wymienionej ustawy szczególnie z zapisami art. 219 ust. 1 pkt. 2 i 3.

2. Sylwetka Habilitantki

Habilitantka jest wszechstronnie wykształcona, ma niezwykle bogaty dorobek zawodowy, w tym akademicki. Jest absolwentką studiów licencjackich na kierunku kulturoznawstwo w specjalności japonistyka, realizowanych w Instytucie Orientalistycznym na Uniwersytecie Warszawskim, które ukończyła w 2007 roku. Studia na kierunku - japonistyka kontynuowała uzyskując w roku 2009 tytuł magistra kulturoznawstwa w zakresie japonistyki, właśnie. W roku 2007 dr O. Barbasiewicz rozpoczęła studia podyplomowe, realizowane przez Polską Akademię Nauk pt.: "Polityka i kultura krajów Azji i Afryki" w ramach których, przygotowała pracę dyplomową analizującą stosunki japońsko-izraelskie. Dalej w 2008 roku Habilitantka odbyła staż naukowy na Uniwersytecie Tsukuba, kontynuując studia japonistyczne. Co ważne, z perspektywy niemniejszej oceny w trakcie stażu realizowała program studiów o profilu międzynarodowym i politycznym.

W latach 2009-2011 Habilitantka podjęła studia drugiego stopnia na kierunku politologia w Szkole Wyższej Psychologii Społecznej (SWPS), w rezultacie uzyskała tytuł magistra

politologii. W latach 2011-2015 Olga Barbasiewicz była słuchaczką studiów doktoranckich na Wydziale Nauk Historycznych i Społecznych na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. W 2015 roku uzyskała stopień doktora nauk społecznych w zakresie nauk o polityce, na podstawie rozprawy doktorskiej pt.: *Pomniki i miejsca pamięci a budowanie relacji międzynarodowych. Przykład Japonii i Stanów Zjednoczonych – perspektywa japońska*. Rozprawa została napisaną pod kierunkiem prof. dr. hab. Klausa Ziamera.

Warto nadmienić, że z przekazanej przez Habilitantkę dokumentacji wynika, iż oprócz kształcenia kierunkowego (japonistycznego i politologicznego) podejmowała ona inne, niezwykle cenne aktywności edukacyjne, istotnie wzbogacające jej wszechstronne wykształcenie. Wśród nich warto wymienić: studia podyplomowe w Akademii Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi ukończone w 2016 roku; studia podyplomowe w Szkole Głównej Handlowej w Katedrze Zarządzania Projektami, realizowane w latach 2020-2022 (tytuł pracy dyplomowej: *Challenges and opportunities in the implementation of multicultural projects on the example of Polish-Japanese cooperation*).

Jeśli chodzi o przebieg pracy naukowo-zawodowej, to z załączonej do wniosku dokumentacji wynika, że Habilitantka była zatrudniona w instytucjach nauki od 2012 roku, a więc jeszcze przed zakończeniem studiów doktoranckich, rozpoczęła pracę na stanowisku asystenta w Instytucie Kultur Śródziemnomorskich i Orientalnych Polskiej Akademii Nauk. Wkrótce po obronie doktoratu, w lutym 2016 roku, awansowała ona na stanowisko adiunkta. Kolejnym ważnym etapem w pracy zawodowej dr O. Barbasiewicz było zatrudnienie w 2016 roku na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politycznych, w Instytucie Bliskiego i Dalekiego Wschodu Uniwersytetu Jagiellońskiego. W końcu w marcu 2022 zmieniła ona miejsce zatrudnienia i rozpoczęła pracę na stanowisku adiunkta w Uniwersytecie SWPS, w Instytucie Nauk Społecznych.

Podsumowując i oceniając przebieg procesu kształcenia i kariery zawodowej dr Olgi Barbasiewicz uwagę zwraca po pierwsze jej wszechstronne i gruntowne wykształcenie, zdobywane w sposób konsekwentny oraz przemyślany. Po drugie, kolejne fazy edukacji przebiegające od pewnego momentu równoległe z dynamicznym rozwojem akademickiej kariery zawodowej, świadczą o ambicjach Habilitantki by ustawicznie podnosić swoje kompetencje zawodowe oraz o dużej mobilności i gotowości do podejmowania nowych wyzwań rozwojowych.

3. Ocena osiągnięcia naukowego

Ogólna charakterystyka i ocena dorobku naukowego dr Olgi Barbasiewicz w latach 2015-2023.

Habilitationka we wniosku z dn. 27 listopada 2023 r. wskazała jako osiągnięcie naukowe do oceny, monografię pt.: *Ocaleni w Azji Wschodniej Ocaleni w Azji Wschodniej. Działalność państwa polskiego w latach 1940-1945 na rzecz obywateli RP – uchodźców w Japonii i Szanghaju*. W dalszej części niniejszej oceny recenzentka skupi się przede wszystkim na analizie wkładu w\w monografii w rozwój dyscypliny nauki o polityce i administracji. Przyjęto bowiem, że wskazana monografia stanowi swoiste podsumowanie - kulminację wieloletnich badań dr Olgi Barbasiewicz.

Zanim to jednak nastąpi, konieczne jest by odnotować, że w załączonej do wniosku dokumentacji znalazły się liczne publikacje naukowe (łącznie 29 pozycji, w tym jedna monografia jednoautorska (Barbasiewicz 2016), jedna książka pod redakcją Habilitationki (Barbasiewicz 2018); 3 współredakcje wieloautorskie, gdzie dr O. Barbasiewicz była jednym z redaktorów (Barbasiewicz, Grabowski, Trojnar 2020; Barbasiewicz, Lipa, Rak 2021; Barbasiewicz, Pletnia 2021) oraz 13 rozdziałów w monografiach naukowych i 10 artykułów opublikowanych w czasopismach naukowych).

Publikacje z „Wykazu” (Wniosek s. 2-4) dotyczą różnych aspektów zgłębianej przez Habilitationkę problematyki badań nad Azją (szczególnie studiów nad Japonią, w perspektywie nauk politycznych), w połączeniu z interesującymi, a przede wszystkim wiele wnoszącymi do dyskursu naukowego, analizami i wnioskami poświęconymi problematyce bezpieczeństwa, oraz stosunków międzynarodowych w regionie Azji. Ważne miejsce w dorobku dr O. Barbasiewicz niemalże w całym okresie podlegającym ocenie, zajmują prace naukowe wpisujące się w obszar badań nad pamięcią historyczną i pojednaniem (jako zjawiskiem polityczno-międzynarodowym). Przyjąć natomiast można, iż powiązane i komplementarne z tą tematyką są badania poświęcone kwestii losu żydowskich uchodźców w trakcie II wojny światowej.

Niejako podsumowując w poszczególnych pracach Autorka dawała wyraz nie tylko swojej wiedzy, ale również dociekliwości i gotowości zgłębiania coraz to bardziej złożonych, a przez to interesujących zagadnień dotyczących:

- współczesnej Japonii, w tym uwarunkowań społecznych i kulturowych polityk publicznych tego kraju; rozważania te wzbogacone były uwzględnieniem perspektyw i kontekstów płynących z badań nad innymi studiami przypadku (m.in.: Koreą Południową, Niemcami).

- pamięci zbiorowej oraz jej znaczenia dla polityki zagranicznej państwa oraz szerzej stosunków międzynarodowych;
- uchodźstwa w wielowymiarowej perspektywie, z jednej strony procesów polityczno-międzynarodowych oraz w odniesieniu do zmieniającej się pod wpływem rozmaitych czynników (w tym np.: polityki sojuszniczej, czy też wojny) dynamiki polityki wewnętrznej państwa.

Dokonując przeglądu i analizy publikacji zgłoszonych do oceny uwagę zwraca fakt, iż Habilitantka z sukcesem podejmowała badania i realizowała działalność publikacyjną samodzielnie (indywidualnie) oraz w zespołach badawczo-redakcyjnych. Widać wyraźnie, że odgrywała ona ważną, często wiodącą rolę w procesie powstawania współautorskich prac naukowych. Szczególnie dotyczy to współredagowanych tomów, np.:

Security dilemmas and challenges in 21st century Asia (2020)

Changing security dynamics in the Indo-Pacific. (2021)

Internal and external aspects of Japanese security (2021)

W badaniach i analizach prezentowanych w wyżej wspomnianych publikacjach Habilitantka posługiwała się metodologią typową i właściwą dla badań prowadzonych w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki o polityce i administracji. W poszczególnych tekstach odwołała się do metody studium przypadku, metody porównawczej, krytycznej analizy treści, metody decyzyjnej, podejścia instytucjonalnego. W wielu tekstach proces kontekstualizacji właściwej analizy dokonuje się z wykorzystaniem metody historycznej. Kwestie metodologiczne, w tym rozważania teoretyczne nie były jednak szczególnie szeroko i obszernie omawiane w większości tekstów. To jednak, zważywszy na ich charakter, jest zrozumiałe i wpisuje się w dość powszechną praktykę ujmowania ram metodologicznych we wstępach do artykułów naukowych.

W publikacjach włączonych do dorobku podlegającego ocenie, (szczególnie dotyczy to artykułów publikowanych w czasopiśmie), Autorka niemalże każdorazowo formułuje i wyraźnie wyodrębnia pytania badawcze, odpowiedź na które przede wszystkim umożliwiały wnikliwie i kompleksowe opisanie badanej rzeczywistości. Wywód w zdecydowanej większości tekstów jest bardzo solidnie osadzony w literaturze przedmiotu, Autorka wykorzystywała polsko- i obcojęzyczną literaturę.

W dorobku publikacyjnym dr Barbasiewicz znajdziemy publikacje przede wszystkim analizujące wybrane problemy (studia przypadku), warto jednak odnotować, iż wielokrotnie

prowadząc badania empiryczne – właściwą analizę osadza ona w kontekście rozważań i założeń teoretycznych

Np.: w artykule: *Memory in the Process of Polish-German Reconciliation. Theory, History, and Reflections* Publikacje ukazywały się drukiem w języku polskim – wnosząc do polskiego dyskursu nowatorskie wcześniej nieobecne treści. (2015)

Istotna część dorobku została natomiast opublikowana w języku angielskim, co należy uznać, za ważną i cenną próbę umiędzynarodowienia dorobku i wejścia w dyskusję z badaczami zagranicznymi. Temu celowi sprzyjać miała niewątpliwie duża aktywność popularyzatorska, a przede wszystkim udział w międzynarodowych konferencjach naukowych (dwie trzecie konferencji wykazanych w dorobku odbyły się w Polsce – niektóre jednak miały charakter międzynarodowy). Uwagę zwraca natomiast, iż zwiększenie międzynarodowej aktywności konferencyjnej miało miejsce w roku 2022 i można przyjąć, iż jest to stały trend.

Uwzględniając jednak tzw. dane naukometryczne w tym liczbę cytowań prac dr O. Barbasiewicz oraz indeks Hirscha, którymi legitymuje się Habilitantka na dzień wszczęcia postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego, dane przytoczone w dokumentacji nie świadczą o ponadprzeciętnej obecności w międzynarodowym dyskursie naukowym (w stosunku do dorobku innych polskich badaczy na podobnym etapie rozwoju naukowego). Habilitantka podaje liczbę cytowań (115) za portalem 'Academica.edu', odwoływanie się do tego źródła nie jest praktyką standardową. W procedurach ewaluacyjnych w Polsce najczęściej przytacza się dane z bazy „Google Scholar” gdzie odnotowano 42 cytowania prac dr Barbasiewicz (stan na lipiec 2024 r.) oraz w bazie danych „Scopus” (dane zostały przywołane w dokumentacji), gdzie znajdujemy 6 publikacji, oraz 1 cytowanie. Taki stan rzecz wydaje się być konsekwencją rozmaitych uwarunkowań, w tym przede wszystkim dość powszechnej strategii publikacyjnej, w ramach której publikowanie w czasopismach naukowych z tzw. Impact Factor (IF), indeksowanych w najbardziej znaczących bazach danych jest raczej rzadkością – w opinii recenzentki jest to w zasadzie problem systemowy. Dość powiedzieć, że żadne z czasopism w których dr Barbasiewicz opublikowała swoje artykuły (zgłoszone do oceny) nie posiada wskaźnika IF oraz innych wskaźników parametrycznych (np.: CiteScore). Nie świadczy to, wszakże negatywnie o jakości merytorycznej samych artykułów, a raczej o poziomie umiędzynarodowienia samych wydawnictw, a przez to wpływie (w tym przypadku nieco ograniczonym) jakie publikacje owe miały- mogły mieć na toczącą się dyskusję w dyskursie międzynarodowym.

Poziom załączonych do dokumentacji publikacji jest generalnie wysoki, niektóre co prawda mają charakter przyczynkarski i/lub deskryptywny, jednak wnoszą one do debaty akademickiej wiele dobrego: porządkują stan wiedzy i inspirują do pogłębionej refleksji:

np.: *Aktorzy na scenie politycznej Japonii a kwestie pamięci o II wojnie światowej w relacjach ze Stanami Zjednoczonymi*. (2016);
Japan And South Korea's Policy in Response to Covid-19: A Comparative Perspective. (2021).

w innych mamy do czynienia z analizami bardziej zaawansowanymi i naukowo dojrzałymi:

np.: *Aiming at Reconciliation. Political Leaders, Post-war Lieux de Mémoire, and the Memory Work (Travail de Mémoire) in the Context of the Alliance Between Japan, the United States, and the Republic of Korea Until the End of Barack Obama's Presidency*. (2017).

Nota bene wątek 'Lieux de Mémoire', tak w perspektywie empirycznej jak i teoretycznej – pojawia się również w innych testach Autorki:

Np.: *Creating the place of remembrance in Hiroshima as a Japanese lieu de mémoire commemorating A-bombs. The role of art and architecture*. (2017).

Obserwacja ta prowadzi do wniosku o ciągłości pracy naukowej Habilitantki – czerpaniu i budowaniu na własnej i rozwijanej wiedzy i doświadczeniu. Konkludując, lektura publikacji autorstwa dr Barbasiewicz utwierdza w przekonaniu o ustawicznym, a jednocześnie dynamicznym rozwoju naukowym Habilitantki, którego kulminacyjnym rezultatem jest omówiona poniżej monografia.

Ocena osiągnięcie naukowego, w postaci monografii pt.: *Ocaleni w Azji Wschodniej. Działalność państwa polskiego w latach 1940–1945 na rzecz obywateli RP – uchodźców w Japonii i Szanghaju*, Warszawa 2023.

Jak zasygnalizowano powyżej, w centrum oceny postawiono opublikowaną w 2023 roku książkę pt.: *Ocaleni w Azji Wschodniej (...)*. Publikacja stanowi liczące 280 stron naukowe opracowanie, w którym poprzez wnikliwą analizę, dobrze zdefiniowanego studium przypadku, podjęto naukową refleksję nad problematyką realizacji i oceny efektywności polityki zagranicznej państwa w warunkach wojny.

Osią rozważań jest biografia Tadeusza Rommiera, zaprezentowana i analizowana w sposób wszechstronny i nowatorski. Sylwetka i losy wybitnego polskiego dyplomaty wyznaczają kierunek analizy oraz wprawnie skonstruowaną linię argumentacji. Co ważne i szczególnie cenne losy T. Rommer wpisane są nie tylko w kontekst – działania oraz

mechanizmów aparatu państw/a ale również skorelowane z niesztaampowymi biografiami innych ‘wybitnych jednostek’, jak przede wszystkim (choć nie wyłącznie) japońskiego konsula Chiune Sugihary. Bogata w treści i dobrze skomponowana książka, wykracza znacznie poza ramy typowej narracji biograficznej, i stanowi złożony, wielowymiarowy i niezwykle zniuansowy społecznie, politycznie i międzynarodowo portret działań dyplomacji w okresie II wojny światowej.

Podjęta w książce tematyka jest szczególnie wartościowa poznawczo i atrakcyjna naukowo, z kilku powodów. Po pierwsze nie została ona dotąd kompleksowo omówiona w literaturze. Co prawda dokonany tak w książce (s. 18-22) jak i w autoreferacie (s.7-10) przegląd literatury oraz określony stan badań wyraźnie wskazują na publikacje tak naukowe jak i popularnonaukowe, w których bezpośrednio lub pośrednio podejmowano tematykę związaną z zagadnieniami podejmowanymi w książce, jednak trzeba wyraźnie podkreślić, że brak było całościowego opracowania naukowego, poświęconego kwestii ratowania polskich obywateli żydowskiego pochodzenia z wykorzystaniem szerokiej palety standardowych i niestandardowych działań dyplomatycznych w tym przede wszystkim tzw. „wiz życia”.

Po drugie innowacyjny charakter opracowania wynika z konceptualizacji pracy, która w opinii recenzentki jednoznacznie wskazuje na jej politologiczny charakter. Jest tak za sprawą wprowadzenia do analizy kategorii zmiennych (zależnej i niezależnej) stanowiących bezsprzecznie przedmiot zainteresowania badań lokujących się dyscyplinie nauki o polityce. Choć omawiane w ocenianej monografii procesy i zjawiska zawierają się w niemalże historycznej cezurze czasowej, to jest w okresie od 1940 do 1945, to przyjąć można, że czas ten dostarcza materiału empirycznego do analizy politologicznej. W tejże natomiast szczególne miejsce zajęło badanie polityki zagranicznej, ze szczególnym uwzględnieniem działań dyplomatycznych na rzecz uchodźców z ‘własnego’ objętego wojną kraju, a z wykorzystaniem często nieoczywistych zasobów dyplomatycznych wpisanych w kontekst relacji międzypaństwowych.

Po trzecie książka wnosi bardzo wiele do stanu wiedzy, za sprawą wykorzystania licznych unikatowych dokumentów (ze zbiorów publicznych archiwów, ale również zbiorów prywatnych) i materiałów źródłowych pozyskanych w toku szeroko zakrojonych badań prowadzony przez Autorkę, samodzielnie i we współpracy z innymi badaczami (min.: z Barbarą Abraham – o której Autorka wspomina we wstępie do książki s. 11). Zgromadzony niezwykle cenny materiał empiryczny jest dowodem na umiejętność prowadzenia przez Habilitantkę wysokiej jakości badań naukowych, pozyskiwania na rzecz realizowanego projektu naukowego

przychylności i zaufania ‘świadków historii’ oraz współpracy z innymi badaczami i instytucjami bez której sukces przedsięwzięcia mógłby być ograniczony.

Konsekwentnie dominująca w książce, i słusznie podkreślana (bo zgodna z ówczesnym stanem faktycznym i udokumentowaną praktyką dyplomatyczną) optyka postrzegania Żydów jako obywateli polskich – koryguje ‘skrzywiony’ rozmaitymi współczesnymi narracjami wizerunek polskich Żydów jako ‘nie-obywateli’, pozostawionych zupełnie i wyłącznie tragicznemu losowi, pozbawianych związku z państwem i jego instytucji (i przez to jakiegokolwiek ochrony i praw). Takie, w opinii recenzentki ‘skrzywione’ postrzeganie ma kolosalne znaczenie, jeśli chodzi o pamięć historyczną o polskiej społeczności żydowskiej, której spuścizna stała się kwestią międzynarodowych dysput. Zatem książka wypełnia nie tylko lukę w stanie badań nad polską polityką wobec swoich żydowskich obywateli w okresie II wojny światowej z wykorzystaniem zasobów i instrumentów ‘przynależnych’ polityce zagranicznej państwa. Stanowi ponadto merytoryczny, a przez to strategicznie ważny głos w dyskusji o relacjach polsko-żydowskich, wkraczający w obszar współczesnych stosunków Polski i Polaków z jakże zróżnicowaną międzynarodową diasporą żydowską, oraz pośrednio stosunków polsko-izraelskich i polsko amerykańskich.

Rezultaty badania stanowić powinny istotny kontekst interpretacyjny w zakresie, absorbującej współczesną opinię publiczną, problematyki stosunków polsko – żydowskich w świetle postaw polskiego Rządu RP na uchodźctwie wobec polskich obywateli pochodzenia żydowskiego.

Odnosząc się bardziej szczegółowo do przyjętej przez Autorkę kwestii konceptualizacji pracy odnotować należy, iż:

- precyzyjnie określono problematykę badawczą oraz cel naukowy książki;
- konstruując ramy teoretyczne Autorka sięgnęła do realizmu neoklasycznego. Wydaje się jednak że propozycja K. Waltz, stanowiły raczej inspirację teoretyczną aniżeli wyznaczała twarde reguły interpretacyjne w procesie analizy i syntezy badań przeprowadzony i przedstawionych w monografii. Włączenie na przykład do rozważań teoretycznych ustaleń M. Herman i J. D. Hagana (1998) na temat roli i znaczenia przywództwa w procesie decyzyjnym w polityce zagranicznej ma zdecydowanie uzasadnienie merytoryczne, ale jednocześnie czyni zaproponowany model nieco eklektycznym. Nie ma w tym oczywiście nic złego, lecz nieco bardziej szczegółowe wyjaśnienia (silniej osadzone w najnowszej literaturze teoretycznej) co do motywacji łączenia różnych podejść teoretycznych w badaniach, rozwiąłyby mogące się pojawić wątpliwości.

- wyselekcjonowane i zastosowane do badań metody badawcze są adekwatne i prawidłowo oraz świadomie i konsekwentnie zastosowane. Szczególnie dotyczy to metody „studium przypadku” – która została wykorzystana do zbadania procesu konceptualizacji i operacjonalizacji polityki zagranicznej państwa w warunkach wojny – w oparciu o analizę szeroko zdefiniowanych, wszechstronnych działań polskiego dyplomaty funkcjonującego w złożonym i dynamicznym środowisku międzynarodowym. Pomocna tutaj okazała się także metoda decyzyjna, suplementująca proces badawczy. Podobnie, metodą pomocniczą była metoda analizy treści. Prowadząc badania dr Barbasiewicz sięgnęła z bardzo dobrym skutkiem, po często wykorzystywane w badaniach jakościowych techniki w tym pogłębione semi-ustrukturyzowane wywiady eksperckie oraz rozmowy z świadkami historii. W końcu, mając na uwadze przedmiot analizy i jego usytuowanie w czasie i przestrzeni, nie sposób wyobrazić sobie nieuwzględnienia metody historycznej. Czerpanie z nauk humanistycznych, w tym przypadku z historii, tak w zakresie poznawczym (rekonstruując obraz minionych wydarzeń i tworząc bogate faktograficznie opisy rzeczywistości), jak również operacyjnym wykorzystując metody badań historycznych (praca z archiwaliami), bardzo dobrze uzupełniło i wzbogaciło politologiczny – konceptualny trzon procesu badawczego.
- Zaletą książki jest - uzasadniona celem badawczym – zachowana w odpowiednich proporcjach narracja kontekstualizująca najważniejsze rozwiązywane w książce problemy badawcze. Tak interpretować można opis oraz charakterystykę stosunków polsko-japońskich w ujęciu retrospektywnym. Charakterystyka stosunków polsko-japońskich stanowiła natomiast punkt wyjścia do sformułowania jednej z kluczowych tez pracy tj:
 „(...) bez budowania przyjaznych relacji polsko-japońskich w dwudziestoleciu międzywojennej oraz bez współpracy polskiej dyplomacji i rządu na uchodźstwie w Londynie – zarówno z władzami Japonii, jak również z przedstawicielami państw w których siedziby miały żydowskie organizacje pomocowe – wpuszczenie setek uchodźców, często bez dokumentów paszportowych, na terytorium Japonii (oraz terytoria przez nią kontrolowane), jak również zapewnienie w czasie pobytu uchodźców w Szanghaju dopływu środków finansowych oraz możliwości ewakuacji do państw alianckich byłoby niemożliwe” (Autoreferat s. 16; książka rozdz. 1, s. 37-59).

W poziomie, kształcie i specyfice polsko-japońskich relacji międzypaństwowych Autorka upatruje jednej z istotnych przyczyn sukcesu szeroko zakrojonej operacji polityczno-dyplomatycznej umożliwiającej ocalenie polskich obywateli pochodzenia żydowskiego, w warunkach wydawać by się mogło ‘beznadziejnych’. Wskazanie na ten mechanizm przyczynowy, stanowi walor poznawczy i wyjaśniający opracowania.

- Na uwagę zasługuje pogłębiony namysł na temat zagadnienia ‘obywatelstwa’ nie tylko jako figury prawnej, ale także zmiennej wpływającej, a nawet kształtującej politykę zagraniczną państwa. ‘Obywatelstwo polskie’ jak przekonywująco i skutecznie dowodzi dr. O. Barbasiewicz było jednocześnie: „więzią prawną pomiędzy osobą a jej państwem”, było również imperatywem skłaniającym do podejmowania (nawet niestandardowych) działań przez instytucje państwa na rzecz swoich obywateli, czynnikiem kształtującym orientację w polityce zagranicznej oraz działania polskiej dyplomacji oraz faktorem kształtującym stosunki polityczno-dyplomatyczne między Polską a jej zagranicznymi partnerami.
- Danej wątkiem uwypuklonym w autoreferacie, proporcjonalnie skromniej potraktowanym w samej książce (w zasadzie głównie w zakończeniu), jest kwestia wykorzystania określonych narracji zakorzenionych w historii narodowej i międzynarodowej oraz pamięci historycznej do realizacji celów bieżącej polityki zagranicznej. Zabieg ten budzi pewne wątpliwości, gdyż książka przecież nie jest o wpływie historii i pamięci historycznej na decyzje polityczne, jej przedmiotem również zasadniczo nie jest problem ‘wykorzystywania historii’ do celów politycznych. Książka jest bowiem o strategicznej roli dyplomacji w momentach przełomach w dziejach państwa oraz o wyborach i decyzjach, których konsekwencje miały charakter i znaczenie dziejowe, dla państwa oraz jego relacji z innymi państwami. Z drugiej jednak strony nie sposób nie zgodzić się z logiką Autorki, która w niejako ‘zapomnianej historii Rommera’ widzi zaniedbanie nie tylko wobec pamięci historycznej, ale również marnowanie kapitału ‘miękkiej siły” w polityce zagranicznej i dyplomacji publicznej. *Nota bene*, gdyby faktycznie w przyszłych badaniach Autorka chciała pójść w tym kierunku należałoby przemyśleć adekwatność realizmu politycznego – jako głównego paradygmatu eksplanacyjnego.

W opinii recenzentki najatrakcyjniejsza z perspektyw współczesnego czytelnika jest analiza dotycząca mechanizmów optymalizacji polityki zagranicznej w skrajnie trudnych warunkach oraz wnioski z niej płynące. Książka w sposób przekonujący (bo oparty na starannie

przedstawianych i przeanalizowanych przesłankach empirycznych) wyjaśnia jakie mechanizmy stały za skutecznością polskiej dyplomacji, a co ją ograniczało. Tutaj również pojawia się fundamentalna, można powiedzieć ponadczasowa teza na temat roli zasobów polityki zagranicznej w postaci „profesjonalnej, szanowanej, ale również działającej w duchu etosu służby korpusu dyplomatycznego” (Autoreferat s. 16). Wartością dodana jest także spojrzenie, ze sporą naukową atencją, na rolę jednostki - dyplomaty – ambasadora, nie tylko w implementacji polityki zagranicznej państwa, ale w sytuacjach nadzwyczajnych (kryzysowych) również zaangażowanie w działania kreacyjno-koncepcyjne. Krytyczna analiza tego zagadnienia pozwoliła sformułować cenne spostrzeżenia i wnioski na temat roli autorytetu w polityce. Analizując przypadek działalności ambasadora Tadeusza Rommiera, Autorka bacznie przygląda się cechom osobowościowym, umiejętnościom, kompetencjom i ideowym przekonaniom, a także zewnętrznej percepcji samego T. Rommiera w przestrzeni polskiej polityki i świecie międzynarodowej dyplomacji. Dalej płynnie przechodząc do zbadania kontekstów społeczno-politycznych, jak również sieci formalnych – zinstytucjonalizowanych i nieformalnych relacji i powiązań w jakich funkcjonowali polscy dyplomaci w okresie II wojny światowej. To wszystko tworzyło grunt do bardziej zaawansowanej analizy dynamiki procesów decyzyjnych oraz powiązanych z nimi mechanizmów implementacyjnych. Uwzględniono tu szerokie pole działania organów polskiego państwa, w tym Rządu RP na uchodźstwie, ponadto dostrzeżono ‘strukturotwórczą’ rolę polskich instytucji polityki zagranicznej, które działały na rzecz organizacji i formalizowania ‘nieformalnych struktur’ społeczność uchodźców już w Szanghaju.

Do jednoznacznie pozytywnej oceny monografii wskazanej jako osiągnięcie naukowe będące podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego, z ‘recenzenckiego obowiązku’ odnotować trzeba zauważone potknięcia i uchybienia, mianowicie:

- pewnym mankamentem jest, iż nie wszystkie analityczne wnioski zwarte w autoreferacie – odnajdzie czytelnik w samej monografii, w razie, gdyby planowane było wznowienie publikacji lub wydanie jej w języku angielskim warto kolejne wydanie uzupełnić, tak by te ważne spostrzeżenia – zasygnalizowane w autoreferacie wybrzmiały w książce wyraźnie i jednoznacznie;

- o ile warstwa empiryczna – analityczna prezentuje się bardzo dobrze, linia argumentacji jest jasna i logiczna a narracja merytoryczna i bogata w nowatorskie treści, warstwa teoretyczna prezentuje się poprawnie ale nie imponująco. Potencjał teoriiotwórczy tkwiący w syntezie badań empirycznych jest tu ograniczony, w dużej mierze sprowadza się do wskazania zaobserwowanych trendów (meta-trendów) – dalej wymagałby solidnej podbudowy

teoretycznej (osadzenia rozważań w literaturze teoretycznej) i przeprowadzanie szerzej zakrojonych badań empirycznych, w tym porównawczych - rozszerzonych o kolejne studia przypadku. Jak się wydaje nie to było jednak celem książki. To, wszakże nie oznacza, iż w przyszłości Autorka na kanwie w tej chwili ocenianego dorobku, nie skieruje swojej uwagi i naukowej energii w stronę teoretyzowania w naukach o polityce.

- w zakończeniu zabrakło nieco meta-refleksji i wniosków generalizujących szczegółowo analizowane w monografii zagadnienia, a odwołujących się bezpośrednio do istotnych badanych zjawisk i kategorii politologicznych (w tym polityki zagranicznej, decydowania politycznego i procesu decyzyjnego w polityce i w szczególności w polityce zagranicznej, czy też kategorii autorytetu). Choć zakończenie spełnia funkcję swoistej klamry w odniesieniu do przeprowadzonego w książce wywodu, to nieco skromniej traktuje wątki syntezy metodologiczno-teoretycznej. Wreszcie otwiera nowe wątki, nie omawiane w książce a dotyczące współczesnego upamiętnienia i potencjalnej roli pamięci w bieżącej polityce zagranicznej.

Ocena osiągnięć organizacyjnych i popularyzujących naukę oraz dorobku dydaktycznego kandydatki do stopnia doktora habilitowanego.

Habilitantka legitymuje się ponadprzeciętnym doświadczeniem i dorobkiem w zakresie działalności organizacyjnej i popularyzatorskiej. W okresie objętym oceną tj. 2015-2023 odbywała krótsze wizyty studyjne i dłuższe staże naukowe w wiodących ośrodkach naukowych (w Europie min.: w Wolnym Uniwersytecie w Berlinie (2015, 2016), w Ruhr-Universität w Bochum oraz Uniwersytecie Károli Gáspár w Budapeszcie (2017), w Uniwersytecie Witolda Wielkiego w Kownie (2018), Uniwersytecie Karola w Pradze (2019) oraz Japonii min.: w Kyoritsu Women University, Ritsumeikan University, Nagoya University (2016 r.)

Działalność organizacyjno-naukowa w przypadku Habilitantki przejawiała się także poprzez zaangażowanie w prace na rzecz, lub współpracę z redakcjami czasopism naukowych (np.: "Acta Asiatica Varsoviensia"). Od marca 2017 rok aż do zakończenia działalności portalu internetowego była koordynatorem i analitykiem "Pulsu Azji" - w dziale Japonia i Korea.

Dr O. Barbasiewicz ma także w dorobku organizację lub współorganizację konferencji międzynarodowych, sympozjów oraz wystaw międzynarodowych, w tym szczególnie ważnego przedsięwzięcia tj.: wystawy pt.: *Ambasador RP w Japonii Tadeusz Romer i żydowscy uchodźcy wojenni na Dalekim Wschodzie*, zrealizowanego na zlecenie Instytutu Polskiego w Wilnie. Wystawa została bardzo dobrze przyjęta i doceniona, w związku z czym projekt miał

kontynuację w postaci opracowania japońskojęzycznej wersji wystawy również przygotowanej przez dr O. Barbasiewicz dla Instytutu Polskiego w Tokio (2018r.). Projekt ten był wykorzystywany w późniejszym okresie w ramach działań polskiej dyplomacji publicznej w latach 2019-2021 (min.: podczas obchodów stulecia stosunków polsko-japońskich, jak również działań przy okazji obchodów stulecia niepodległości RP w Kownie, Wilnie, Kłajpedzie, Tokio oraz w Tsurudze).

Habilitationka ma na swoim koncie liczne wystąpienia w mediach ogólnokrajowych i regionalnych, programach publicystycznych i w przedsięwzięciach popularyzatorskich (podcastach, debatach). Była ona również inicjatorem i wykonawcą projektu pt.: „zOrientowani” (2020r.), zrealizowanym ze środków Biblioteki Publicznej Gminy Grodzisk Mazowiecki. Projekt przybliżał szerokiemu gronu odbiorców wiedzę na temat Dalekiego oraz Bliskiego Wschodu.

W końcu Habilitationka korzystając z swojej wiedzy eksperckiej systematycznie współpracuje z otoczeniem gospodarczym akademii. Wymiana doświadczeń w ramach prowadzonych przez dr O. Barbasiewicz szkoleń polskich pracowników japońskich firm – była, jak się wydaje kołem zamachowym dla konceptualizacji projektu badawczego realizowanego w ramach programu grantowego Narodowego Centrum Nauki „Miniatura”, pt. *Identyfikacja wyzwań i szans realizacji projektów w środowisku międzynarodowym na przykładzie polsko-japońskiej współpracy w sektorze publicznym i prywatnym*. W wcześniejszych latach Dr O. Barbasiewicz była także laureatką konkursów grantowych, między innymi fundowanych przez Japan Foundation (2018r. 2023r.).

Habilitationka posiada także bogate doświadczenia dydaktyczne. Oprócz kursów specjalistycznych poświęconych regionowi Azji i Pacyfiku oraz studiom nad Japonią prowadziła także lektoraty z języka japońskiego, kurs poświęcony praktycznym aspektom nauki języka japońskiego oraz pismu japońskiemu. Na polu działalności dydaktycznej dr O. Barbasiewicz ma spore sukcesy oraz wyróżnienia (m.in.: nominację w plebiscycie na Nauczyciela Akademickiego Roku w województwie małopolskim w 2021 r., oraz uczelniane nagrody za wspieranie aktywności studenckiej oraz obszarze rozwoju dydaktyki w 2023 r.). Habilitationka była również promotorem (również nagradzanych) prac licencjackich (33 do momentu złożenia wniosku).

4. -Uwagi końcowe i konkluzje

Wobec powyższego stwierdzić można, że w środowisku akademickim pozycja Habilitationki jest ugruntowana a dorobek akademicki uznany i znaczący. Zważywszy natomiast na

zainteresowanie badaną przez dr O. Barbasiewicz problematyką w środowisku międzynarodowym oraz generalnie bardzo wysoką oceną atrakcyjności problematyki podjętej w monografii pt.: *Ocaleni w Azji Wschodniej. Działalność państwa polskiego w latach 1940–1945 na rzecz obywateli RP – uchodźców w Japonii i Szanghaju*, spodziewać można się istotnego progresu, jeśli chodzi uznanie naukowych osiągnięć Habilitantki zagranicą (zwłaszcza jeśli książka zostanie opublikowana w języku angielskim).

Podsumowując ocenę szczegółową stwierdzić można, iż przedstawiony do oceny dorobek publikacyjny (w tym w szczególności monografia naukowa pt.: *Ocaleni w Azji Wschodniej. Działalność państwa polskiego w latach 1940-1945 na rzecz obywateli RP – uchodźców w Japonii i Szanghaju*), osiągnięcia organizacyjne oraz popularyzatorskie, a także z sukcesem nawiązywana i rozwijana współpraca międzynarodowa, stanowi istotny wkład w rozwój dyscypliny. Analizując osiągnięcia naukowo-badawcze Habilitantki w ujęciu chronologicznym, wyraźny jest dynamiczny i progresywny rozwój. Wiedza, umiejętności i kompetencje dr O. Barbasiewicz, starannie udokumentowane w materiałach załączonych do wniosku świadczą o tym, że Habilitantka osiągnęła etap zawodowej akademickiej kariery pozwalający na prowadzenie samodzielnych badań naukowych, kierowanie zespołem badawczym oraz opiekę merytoryczną w zakresie kształcenia kadr nauki.

Podjęmowane przez Habilitantkę tematy są ważne i odpowiadają na zapotrzebowanie współczesnej nauki. Rezultaty badań Olgi Barbasiewicz powinny również znajdować szerokie grono odbiorców w tak zwanym społeczno-polityczno- gospodarczym otoczeniu nauki, istotnie wzbogacając dyskurs toczący się niejako paralelnie do dyskursów akademickich.

Lektura niezwykle obszernej dokumentacji dołączonej do wniosku, w tym przede wszystkim publikacji Habilitantki, nie pozostawia wątpliwości, że ich Autorka posiada ogromną wiedzę w obszarze swojej specjalizacji naukowej, potrafi ją umiejętnie wykorzystać na rzecz analizy i syntezy naukowej.

Uwzględniając wszystkie przytoczone w recenzji argumenty i oceny i stwierdzam, że Habilitantka spełnia kryteria przewidziane prawem (Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce) w zakresie awansu naukowego i występuję z wnioskiem o dopuszczenie Jej do dalszych etapów procedury habilitacyjnej.

Joanna Dyduch